

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XIII. Adjunctum est argumentum modo quodam consentaneum, cui
aliquid subjicitur.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

doctus & sapiens. (Sapientia enim est in anima, non in corpore.)

IV. Cùm à subjecto contingente affirmamus & negamus adjunctum: ut, Eruditiolates in libris inauratis. Petrus non habet libros inauratos. Ergo non habet eruditionem. (Libri enim inaurati non necessarium sunt subjectum eruditionis, sed contingentem.)

V. Cùm confunduntur subjectum occupans se & ex accidenti: ut, Circa ligna occupatur. Ergo est fenerator lignarius. Vinum tractat. Ergo est Oenopola. Petrus visitatus est Giessa. Ergo evasit doctus. (Non est affectio petri inter Giessam & eruditionem.) &c.

Hæc de Subjecto; sequitur Adjunctum.

CAPUT XIII.

1. **A**djunctum est argumentum modo quodam consentaneum, cuius ad aliquid subicitur.

[Dicitur ab adjungendo sive adjacendo. Subjecto enim adjungitur sive adjacet, eidemque vel inest, vel adest & circumstat, unde & Adjectum ab aliis dicitur, vel adjacens inter accidens. Quæquam alii adjuncta vocant, quæ foris adiacent, ut vestes, arma; Adjacentia verò locum & tempora quas circumstantias nominant. Accidens autem ad substantiam dici, ut sit id cui substantia subjacet.]

2. Estque vel receptum vel occupatum.

3. Receptum est, quod à subjecto recipitur.

4. Estque vel internum (inherens, receptum in se) vel externum (adherens, receptum ad, vel circum se.)

5. Internum est, quod ipsi subjecto inheret.

inhæret: vel, in subiecto existit. Sic, eruditio, scientia, virtus, vitia sunt adjuncta interna anime. Pulchritudo, sanitas, robur, deformitas, morbus, corporis.

6. Estq; vel proprium vel cōmune.

7. Proprium est, quod uni soli subiecto semper & necessariò inest.

Sic risibilitas est adjunctum proprium hominis: Mugitus taurorum: latratus canum: batus ovium: rugitus leonum: hinnitus equorum: cuculatus cuculi: sibilatus serpentis: bombilatus apis: gemitus columba: crocatus corvi: gratitatus anseris, &c.

[Ab aliis dicitur proprium simpliciter, quod uni per se & primum convenit. Proprium verò secundum quid dicitur, quod uni tantum convenit, sed non omni, vel etiam non semper, ut fieri heroicum bellatorem. Canescere competit uni homini, at non omni, neque semper. Vide sup. in predicab. Modos proprii. Ad proprium refertur & Essentiale, sic dictum, quod vel à subiecti essentia statim ebulliat, vel ab eadem separari non possit.]

8. Commune est, quod pluribus subiectis pariter, (sed contingenter) inest.

Sic albedo inest & cyano & parieti: nigredo & Ethiopi & corvo.

[Huc pertinet & Accidentale, quod rei accidit ita, ut liceat ab ea separari, nihil tamen necesse sit essentiam corrumpere.]

9. Estq; vel separabile, vel inseparabile.

10. Separabile est, quod facilè à subiecto separatur, ut, Calor ab aqua. Notitia à

ria à mente, sanitas & morbus à corpore

II. Inseparabile est, quod à subiecto separari non potest, (aut difficile potest.) *Vt nigredo à corvo: humiditas à aqua: calor ab igne.*

[*Alii distinguunt inter commune perpetuum seu immutabile, quod à subiectis suis nunquam separatur, ut bipedem est adjunctum perpetuum hominis, umbra corporis opaci: gloria virtutis. Et mutabile, quod contingit subiectis pluribus mutabiliter. Philip. communiter dicitur Accidit ut albedo in cane, ligno, marmore.*]

12. Adjunctum Externum est, quod subiecto adhæret vel circumstat. Quod à subiecto recipitur, ad, vel circum se. *Sic vestitus, divitiæ, paupertas, sunt adjuncta hominis externa. Premia virtutis Rubor vespertinus futura serenitatis.*

Ad adjunctum externum refertur & contentum, res locata, iisdemque adjacens tempus. Contentum enim, res locata, sunt adjuncta continentis & loci. *Tempus verò commune est adjunctum rerum omnium: & nihil aliud est quam duratio (spacium durationis) rerum præterita, præsens, & futura. Sic Adami adjunctum tempore res quedam gesta explicantur, Genes. Adamus erat natus Annos 150. quando genuit Seth, &c.*

[*Tempus propriè pertinet ad Physicam. Hic verò consideratur, quatenus est commune adjunctum omnium rerum que facta sunt, sunt, & futura sunt. Tractatur autem in Logica, non ut notio secunda, sed ut notionis secundæ exemplum singulare, quo præceptum adjuncti communis declaratur.*]

tur. Alii hic per dichotomias distinguunt *Adjunctum* exter-
num in conuexum, quod cum *subjecto* est vel fit, ut *ecclipsis*
Solis, *passionis Christi*. Et comitans, quod rem comitatur.
Et hoc vel *Antecedens*, quod rem antecedit, vel *Conse-*
quens, quod rem consequitur. Vt *matutinus rubor* est *signum*
serotina pluvia. *Lunam albam* sequitur *serenitas*. Huc ergo
pertinet locus à signis, quibus indicantur res signatæ. Et vul-
gò duplicia statuuntur *Necessaria*, $\tau\epsilon\chi\mu\eta\epsilon\iota\alpha$, qua vel sem-
per vel ut plurimum rem signatam arguunt. Et *contingentia*
seu *verisimilia*, $\epsilon\iota\sigma\gamma\tau\alpha$, qua certitudine & fallacia se perinde
habent. Item locus à *connexis*, *adjacentibus*; *utili* & *inutili*;
possibili & *impossibili*; *necessario* & *contingenti*; à *priori* &
posteriori; *honesto* & *absurdo*; *Antecedente* & *consequente*,
(quanquam horum vis in varia etiam argumenta dispersa
sit.) Similiter ex *pradicamentis* *Quantitas* & *Qualitas* sim-
plex: *accidens* *relationis*, in quantum accidit, *Passio*, *Habere*,
Situs. Ex *locis personarum*, *sexus*, *genus* *vite*, *disciplina*, *etas*,
mors, *eventus post mortem*, &c. Nec non ex *Pradicabilibus*,
proprium, *differentia specifica*, quatenus significat *rationem*
inharentem *essentia rei*, *accidens*, &c. Hac enim omnia ad-
iuncta sunt, *adjunctorum*q; *rationem* habent.]

13. *Adiunctum* occupatū est, quod
circa suum obiectum occupatur.

Sic *oculus* est *adiunctum occupatum colorum*.
Medicus *agroti*: *præceptor discipuli*: *Judex* *insti-*
tia: *Grammatica* *puri sermonis*: *Rhetorica* *orna-*
tus: *Christus* *publicanorum* & *peccatorum*. Sic
omnes artifices sunt *adiuncta occupata* *subjecto-*
rum, que sibi in arte sua tractanda sumunt.

Exempla inventionis promiscua.

<i>Adjunctum</i>	_____	<i>Subjectum</i> .
<i>Scientia</i> & <i>virtus</i>	_____	<i>anima</i> .
<i>Honor</i> , <i>divitia</i>	_____	<i>homo</i> .
<i>Rubor</i> <i>vespertinus</i>	_____	<i>castina serenitas</i> .
<i>Chirurgus</i>	_____	<i>vulnera</i> .
<i>Christus</i>	_____	<i>Publicani</i> & <i>peccatores</i> .

Ex qui-

Ex quibus conficiuntur enunciata hujusmodi. *Scientia & virtute praeclara est anima. Homo est dives & honoratus. Crastina serenitatis index est rabor vespertina. Chirurgus in curandis vulneribus occupatur. Christus a peccatoribus & publicanis versatur.*

Iisdem disputantur Quaestiones dubiae, argumto tertio ducto ab adjunctis ad arguenda subiecta. *Thema: Anima ad imaginem Dei condita est. Quia scientia & virtutes divinae ei insunt. Homo ille est magnificus. Quia est honore insignitus & divitiis praeditus. Caelum erit coelum serenum. Quia vespere rubuit. Antonius vera curat. Quia est chirurgus. Christus publicanorum peccatorum salutem quasi vit. Quia cum iisdem fuit eandem finem conversatus. Adjunctorum sunt hi communi*

CANONES.

I. Posito adiuncto, necesse est praerogative re subiectum: ut, *In Platone est scientia. Est anima.*

Adjuncta enim non possunt esse sine subiecto. impossibile est *ἄνευ* accidentium sine subiecto. *In Coena Domini manet panis sapor. E. verus etiam maneat necesse est. Et per consequens, impossibile est esse mera panis accidentia. Quia accidentium esse inesse.*

II. Negato vero adiuncto, non statim negatur vel tollitur subiectum. ut, *N.V.C. Philosophus non est doctus. E. non habet animam.*

[Remotis autem omnibus adjunctis, remouetur subiectum. Sic enim etiam remouendum esse adiunctum praerogative.]

III. Ab *Est* tertii adiecti, ad *Est* secundi adiecti valet consequentia. ut, *Johannes est philosophus doctus. E. Johannes est (existit).*

[*Est* tertii adiecti dicitur, quando verbum *Est* copulativum est, connectens subiectum & praedicatum. *Maria est genitrix. Est* secundi adiecti dicitur, quando

verbum Est in propositione obtinet locum prædicati, & significat idem quod existit. Sensus igitur canonis est: affirmato adjuncto (quod per copulam est affirmatè enunciatur de antecedente) etiam ipsum subjectum (ipsius antecedentis essentia) est affirmandum. Non valet autem canon hic: Si alterum prædicatum de subjecto dicatur per accidens, non per se ipsum, ut; *Virgilius est Poeta. E. Virgilius est.* II. In privativis, quæ totalem destructionem subjecto inferunt (quæ nihil sunt privativè) ut, *Plato est mortuus. Ergo Plato est.* (nisi est mutetur in fuit) III. In iis quæ nihil sunt negativè: ut, *Purgatorium est calidum. E. est.* IV. De ideis seu speciebus & generibus mente conceptis. ut, *Rosa est planta. E. est.* V. Cùm variatur significatio termini; ut cùm in antecedente ponitur subjectum materialiter, pro notione secunda; in consequente verò pro ipsa, aut notione prima. ut, *Lutherus est sculptus. E. est.* Huc pertinet & hic Canon. Dicitur de aliquo requirit inesse; hoc est, competere. *Croesus est dives. E. divitias habet.* Item: Positis & affirmatis concretis, ponuntur etiam abstracta. ut, *Baldus Cicero est doctus. Est igitur in eo doctrina. Non autem sequitur; Iste est vestitus. E. vestes in eo sunt, &c.]*

IV. Unius adjuncti possunt esse plura subjecta. ut, *Bonitas inest tum virginitati, tum coniugio. Non ergo V. C. Virginitas est bona. E. coniugium non est bonum.*

V. A divisis ad conjuncta valet consequentia: si natura patitur conjungi accidentia. ut, *Demades est orator & facetus. Ergo est facetus orator.*

[Sensus est, cùm ea quæ in præmissis divisim ponuntur, in conclusione conjunguntur V. C. si non sint diversorum subjectorum accidentia, sed in uno eodemq; subjecto conjungi possint. Sic, oratorem esse & facetum esse adjuncta quidem sunt divisa, at tamen utrumque est accidens animi; & natura patitur conjungi. At cùm diversorum subj:

subjectorum accidentia sint, quæ natura non patitur
 conjungi, non V. C. ut, *Marculus est jejunus seu claudus*
 & *Poëta*. Ergo est jejunus & claudus Poëta. Hic enim
 junguntur accidentia anima & corporis. Nisi accipiantur
 taphorice jejunus & claudus, pro imperfecto.]

VI. Cui tribuitur proprium, quod uni
 essentiæ convenit, huic etiam ipsam essentiã
 tribui necesse est. & contra:

Negato aut sublato proprio, negatur
 ipsum subjectum.

Proprium enim cum suo subjecto (ex
 essentiã profluit, in quantum essentialiter in
 convertitur & recipitur. (quia inest, pro
 & per se, & fluit ab essentialibus principis
 iecti, emanat ab essentiã;) ut, *Petrus potest*
ridere. E. est homo. Et: Est homo. E. potest ridere.
Bucephalus non potest ridere. E. non est homo.
Sp. S. est omnipotens, omniscius, &c. E. est verus
Deus. *Dii gentilium non sunt omnipotentes, omni-*
scii, &c. E. non sunt verus Deus.

VII. Proprium non excedit suum sub-
jectum.

Omne proprium unius speciei est inco-
 municabile alteri realiter diversæ; puta, *sub-*
jectivè, vel essentialiter, aut formaliter.

[Loquitur Canon disertè de propriis subjectivè & essen-
 tialiter affectis, ita ut precise substantiam sui subjecti
 quantur & eam arguant. Itaq; in eodem semper sunt
 jectio: seu individuo, seu specie, seu genere. Sic anima prop-
 rietates semper sunt & manent anima propria, neq; corpori
 jectivè communicantur, aut migrant de subjecto in
 ctum. Sed attende, ne id quod ex accidente evenit, per
 naturã inesse putes. Licet enim propria sint incommuni-
 lia subjectivè & essentialiter, possunt tamen alio modo

verbaliter aut tropicè, sed reverà communicari: si se. sit sub-
 jectum συνδεδασμένον *conjunctum seu unium*:
 Sic vita communicatur corpori, qua est in anima: ferro igitur
 lux, qua est in igne. Quia communicatio non est μετέθεσις par-
 ticipatio, ita ut alterius definitionem & essentiam accipiat,
 sed συνδύασις seu συνδύασις, *coniunctio seu uni-*
 tio, qua aliquid non communicatur subjecto non separato, sed
 cum altero copulatur. De quibus plura Theologi.]

VIII. Propriorum est æqualis participa-
 tio: Accidentium verò communium alia ma-
 jor est, alia minor.

*Propria enim non recipiunt gradus. Quia
 sunt paria essentia. ut, non possum dicere, hic
 homo magis est risibilis quam ille. Sed dicere pos-*
*sum, hic est magis vel minus doctus, candidus,
 niger.*

IX. Nihil accidentaliter inest cuipiã, quod
 secundum essentiam non inest alicui primò &
 per se, quod ἰδιον vocant. Sic calor aqua inest
 accidentaliter, per participationem caloris, qui in
 igne est primò & per se (ut primò calido essen-
 tialiter.) Vis urendi primò inest igni, eadem ut
 accidens separabile tribuitur ferro.

X. In communiter accidentibus (*commu-*
nibus adiunctis,) si prius non fuerit, nec poste-
 rius erit, ut, *Fœmina ista non concepit. Ergo nec
 peperit.*

Itaque
 XI. A positione posterioris, ad positio-
 nem prioris valet conseq. affirmativè, ut, *Ar-*
bor ista habet fructum. E. fronduit & floruit.
 Contra: A positione prioris ad posterius con-
 seq. valet negativè, ut, *Arbor ista non fronduit.*
E. nec fructum habuit.

H

Non

[Non autem semper utrinque necessario concluditur, probabiliter. ut, *Arbor ista floruit. E. fructum habet. Puella hæc non habet lac in mamillis. E. cum viro non suevit.*]

XII. A signis necessariis valet consequentia perpetua. ut, *Nullus motus in arteriis percipitur. E. cordis vis prostrata est.* Contra

A signis non necessariis (communibus, & ternis, probabilibus) per se valet consequentia non semper. ut, *Est calvus. Ergo callidus. Culum manè fuit rubicundum. Ergo puer.*

XIII. Remoto tempore universalitatem movetur res ipsa. ut, *Homerus vixit ante tantam Romam. E. res Romanas non descripsit.*

XIV. De quo adiunctum circumstantiam occupatum affirmatur vel negatur, de eo subiectum (non necessario, sed probabiliter tunc & contingenter) affirmatur vel negatur. ut, *Spire sunt multi procuratores & causidici. & multa ibi sunt lites. Francofurti multi sunt Iudæi. E. & multa ibi fœnora exercentur.*

ELENCHUS

Adjunctorum committitur I. Cùm adjunctum falsum ponitur pro vero. ut, *Augustana confessio est vera. E. recipi non debet.*

[1. Non omnia nova sunt rejicienda, sed ea tantum, quæ mala, non quæ bona sunt. 2. Aug. confessio non est nova, antiquissima, quia ex scripturis Prophetis & Apostolis conscripta est.]

II. Cùm commune, contingens, mutabile, ponitur pro proprio, necessario, & perpetuo. ut, *Iste habet cultrum longum. Ergo est cocus. Ille delectatur potu. E. est Poëta.*

III. Cùm proprii facultates, gradus & potentie

confunduntur. ut, *Spectra loquuntur & ratiocinantur.*
Ergo sunt homines.

[Homo loquitur organicè, secundùm definitum hominis
modum, naturaliter. Spectra autem non humana facultate.]

Deus solus est justus, sapiens, bonus, &c. Ergo nullus homo
& angelus est justus, bonus.

[Deus originaliter, immutabiliter, infinitè: Homo
& alii participativè, definitè, mutabiliter boni sunt.]

Non semper rides & ploras. Ergo non es homo.

[Proprium potentiâ saltem competere satis est, licet non
actu semper.]

IV. Cùm malè conjunguntur accidentia corporis
& animi. ut, *Socrates est albus & Philosophus.* Ergo est al-
bus Philosophus.

V. Cùm substantia & accidens confunduntur. ut,
*Quam carnem heri emisti, edisti: Tu heri crudam carnem
emisti. Ergo & crudam carnem edisti:*

[Major loquitur de Substantia. Minor de qualitate. Est
igitur fallax. accidentis.]

Huc usque de Consentaneis; sequuntur Dissenta-
nea; & primò quidem Diverfa.

CAPUT XIV.

I. Dissentanea sunt argumenta sim-
plicia, quæ à re, quam arguunt,
dissentiant.

[Dissentaneum autem dicitur, quod non habet talem
cognitionem naturalem, ut consentire aut de altero affirmatè
dici possit, sed semper consequens de antecedente negatur, nec
idem de eodem dici, aut simul esse potest. Nomen habet à dis-
sensu, translatione Metaphorica à sensibus ad intellectum.
Dissentanea legitimo ordine sequuntur consentanea,
& præcedunt comparata ac orta. Quia I. ut in consen-
taneis est affirmatio, ita in dissentaneis est negatio. At affir-
matio est prior negatione, naturâ, cognitione, dignitate & exi-
stentiâ. Quia II. Comparatis sunt simpliciora. Simplex